

ותיישים כנגד גדיים, אבל אם חלקו גדיים כנגד גדיים ותיישים כנגד תיישים – הוא חלקו משעה הראשונה. – אמר רבי יוחנן: ואפילו חלקו גדיים כנגד גדיים ותיישים כנגד תיישים – כלקוחות הן, כהיא דתנינן תמן: חלקו ושניתן לו מתנה – פטור ממעשר בהמה. "האחיז והשותפין שחייבין בקולבון ופטורין במעשר בהמה" – בשחלקו וחזרו ונשתתפו; "שחייבין במעשר בהמה ופטורין מן הקולבון" – בשלא חלקו.

א,י

אור ל'שרים

במתנה, – פטור ממעשר בהמה – שאין אדם חייב לעשר אלא הבהמות שנולדו אצלו. – הרי שהלוקח בהמות פטור ממעשר בהמה, ולכן האחים שחילקו, שהם כלקוחות, פטורים ממעשר בהמה.

כשהם כלקוחות בשעה שחלקו, הם פטורים מלעשר את הבהמות שירשו, וכשהם כשותפים בשעה שחזרו ונשתתפו, הם פטורים מלעשר את הוולדות שנולדו להם מהבהמות שירשו. וכשאננם כלקוחות בשעה שחלקו, הם חייבים לעשר את הבהמות שירשו, וכשהם כשירשים בשעה שחזרו ונשתתפו, הם חייבים לעשר את הוולדות שנולדו להם מהבהמות שירשו.

ומבארים את המשנה כאן, שהיא גם המשך המשנה בבכורות שם:

"האחיז והשותפין (ב"שרידי הירושלמי" ובמקבילה: 'האחיז השותפין') – האחים שהם שותפים בירושת אביהם, שחייבין בקולבון ופטורין במעשר (צריך לומר: 'פטורין ממעשר') בהמה" (זו לשון המשנה, ומבארים: – בשחלקו וחזרו ונשתתפו – כשחילקו האחים את הנכסים שירשו מאביהם וחזרו והשתתפו, והרי דינם כשותפים, שחייבים בקולבון, הם פטורים מלעשר את הבהמות שירשו ואת הוולדות שנולדו להם מהבהמות שירשו; "שחייבין במעשר בהמה ופטורין (צריך לומר: 'פטורין') מן הקולבון" (זו לשון המשנה, ומבארים: – בשלא חלקו – כשלא חילקו האחים את נכסי הירושה, שנחשבים הנכסים כאילו עדיין הם ברשות אביהם, והם חייבים לעשר את הבהמות שירשו ואת הוולדות שנולדו להם מהבהמות שירשו, הם פטורים מן הקולבון, כדין האב השוקל מנכסיו בשביל בניו בתורת מתנה.

במשנה בכורות שם שנינו בפירוש: חלקו וחזרו ונשתתפו – חייבין בקולבון ופטורין ממעשר בהמה.

ביאור המשנה שביארו כאן הוא לפי רבי יוחנן, שכן לדעתו: כשחלקו, אפילו גדיים כנגד גדיים ותיישים כנגד תיישים, וחזרו ונשתתפו – פטורים ממעשר בהמה, וכשלא חלקו – חייבים במעשר בהמה. אבל לפי רבי לעזר ביאור המשנה הוא: כשחלקו גדיים כנגד תיישים ותיישים כנגד גדיים, וחזרו ונשתתפו –

כאן התחלת מקבילה בירושלמי קידושין א,ו. מביאים מחלוקת אמוראים: אמר רבי לעזר (רבי אלעזר בן פדת, אמורא בדור השני): והן (והם) שחלקו גדיים כנגד (בהשוואה אל) תיישים ותיישים כנגד גדיים – האחים השותפים, שנפלו להם בהמות בירושה וחילקו אותן ביניהם וחזרו והשתתפו בהן, פטורים ממעשר בהמה, רק אם חילקו את הבהמות לפי הערכה, כגון שאח אחד נטל גדיים ואח אחר נטל תיישים בשוויים, ואח אחד נטל תיישים ואח אחר נטל גדיים בשוויים, ונמצא שכשחילקו קנה כל אחד את חלקו מאחיו, ויש כאן מיקח בשעת החלוקה, וכשחזרו והשתתפו הרי הם ככל שותפים, אבל אם חלקו גדיים כנגד גדיים ותיישים כנגד תיישים – אם חילקו את הבהמות לפי מין, כך שכל אחד נטל אותו מניין מכל מין כמו אחיו, כגון שאח אחד נטל מספר גדיים ואח אחר נטל גם הוא אותו מספר גדיים, ואח אחד נטל מספר תיישים ואח אחר נטל גם הוא אותו מספר תיישים, – הוא חלקו משעה הראשונה – אנו אומרים, שהוברר למפרע שכל אחד הגיע לו חלקו הראוי לו משעה ראשונה, משעת מיתת האב, ונמצא שכשחילקו לא קנה כל אחד את חלקו מאחיו, ואין כאן מיקח בשעת החלוקה, וכשחזרו והשתתפו הרי זה כאילו חזרו הבהמות להיות ברשות אביהם והרי הם כשירשים, ולכן הם חייבים במעשר בהמה.

אמר רבי יוחנן (גדול אמוראי ארץ ישראל בדור השני): ואפילו חלקו גדיים כנגד גדיים ותיישים כנגד תיישים – כלקוחות הן – האחים השותפים, שנפלו להם בהמות בירושה וחילקו וחזרו והשתתפו, פטורים ממעשר בהמה, אף אם חילקו את הבהמות לפי מין ומניין, שאין אומרים, שהוברר למפרע שכל אחד הגיע לו חלקו הראוי לו משעת מיתת האב, אלא אומרים, שמא אח אחד קיבל את החלק הראוי לאח אחר והחליפו ביניהם את החלקים, והרי הם כקונים זה מזה, ויש כאן מיקח בשעת החלוקה, וכשחזרו והשתתפו הרי הם ככל שותפים, כהיא (כהיא) (במקבילה וב"שרידי הירושלמי" אין מילה זו) דתנינן תמן: – כמו (המשנה) ההיא ששינונו שם (במסכת אחרת - בכורות ט,ג): חלקו – בקר וצאן שקנה אדם מחבירו, ושניתן לו מתנה – או שקיבל מחבירו